

4 1856 74

OBSERVATIONVM
CRITICARVM
PARTICVLA QVARTA

QVA

MEMORIAM

B. IOANNIS GOTTOFREDI LANGII

A. D. XXVI IVN. MDCCLXXXVII

IN

GYMNASIO ILLVSTRI ELECTORALI

INDE AB HORA IX MATVTINA

PIE RECOLENDAM

HVMANISSIME INDICIT

M. CHRISTIANVS DAVID IANI

ILL. GYMN. RECTOR

ISLEBIAE TYPIS HVLLMANNIANIS

*Genau lesen. Nicht
Lassen.*

VI.

Flor. II. 2. 30.

M. Fabio Buteone consule classem hostium in Africo mari apud Aegimurum, iam in Italiam ultro navigantem, cecidit. Quantus o tunc triumphus tempestate intercidit, cum opulenta praeda classis, adversis acta ventis, naufragio suo Africam et Syrtes, *omnium imperia gentium*, insularum litora implevit.

Enarrans capite hoc Florus bellum Punicum primum, memoriae prodit, M. Fabium Buteonem, qui Cos, fuit a. V. c. 508 cum C. Atilio Bulbo, in Africam a Romanis cum classe missum, obvios sibi Carthaginenses, qui ipsi Italiam navibus peterent, navali pugna superasse, sed mox victoriam eam consecutum esse luctuosissimum classis Romanae naufragium. Quae monent adversus hanc Flori narrationem historiae antiquae investigatores, dum illud proelium et a ceteris historicis memorari, et per temporum rationem fieri potuisse, negant, ea, neque huius loci est, neque instituti nostri, vel excutere vel refellere. Potius iam nobis in animo est, emendationem tentare verborum, *omnium imperia gentium*,

quae verba ita vexarunt criticos, et ab his vicissim vexata sunt, ut essent, summi etiam critici, in his ipse Dukerus, qui locum hunc, pro desperato habitum, plane relinquerent ac desererent. Corruptum cum esse, facile est intelligere: nam quomodo tandem factum sit, ut ex eo naufragio *omnium imperia gentium* implerentur? Quod quam absurdum esset, primus cum sensisset Graevius, scripsisse Florum suspicabatur, *et omnium ripas gentium*. Sed multis de causis improbabilis ea suspicio est. Cum enim *ripas* in *imperia* vix mutaverit vel consummatissimus librariorum stupor, tum naufragium non magis implere omnium gentium ripas, quam imperia, potuit. Accedit, quod *ripae fluviorum* quidem et *maris* dicantur, *gentium ripae* non item. Tollius proposuit, *omnium promontoria gentium*, vel, *omnium promonteriorum, gentium, insularum*, vel denique, *omnium in circa gentium*: quorum primum et alterum audacius a veteri scriptura recedit, tertium barbarum, non latinum est. Ingeniosa primo adspectu Lipsii coniectura est: *omnia, imperitia regentium* (naves), *insularum litora*; sed eadem diligentius perpensa, placere non potest. Primum enim vel sic etiam iusto maior lectioni antiquae vis adfertur: deinde ineptum foret, post *tempestatem adversosque ventos* memoratos, incre-

crepare imperitiam regentium, certe eius imperitiae mentionem hoc demum loco inferire. Denique Begeus edidit, *omnium imperiorum, gentium, insularum*; qua emendatione nihilo saniozem fieri locum, cum ex iis intelligitur, quae iam dicta sunt, tum ex eo, quod omnino inter *Africam, Syretes* et *insulas* interiecta omnium imperiorum et gentium litora, si cui vel mediocris sensus sit, ferre non possit.

Nos quomodo locum constituendum censeamus, explicabimus, cum res geographicas, quae huc pertinent, dispererimus. *Africam* quidem, angustissimo vocabuli sensu, dicebant veteres agrum et regionem Carthaginis *), quae appellabatur etiam Zeugitana. Plin. V. 4. *Zeugitana regio, et quae proprie vocatur Africa*. Hodie est ora borealis reipublicae Tunetanae, inde a promontorio candido (nunc Ras – el – Abiad) usque ad promontorium Hermaeum sive Mercurii, e regione Siciliae (hodie Capo di Bona). *Mare oram istam alluens, proprie Africum* vocabatur. Paulo latiore sensu *Africa* erat Zeugitana cum Byzacio, hoc est, sub-

*) Carthago dicebatur lingua Punica *Kartha Chadeba*, id est, urbs nova, Neapolis, hebraice Kêreth Chadaschá, cf. Bochart. *Canaan*. I. 24. Vnde intelligitur origo formae et graecae, *Καρχηδών*, et latinae, *Carthago*.

iecta illi regione, versus meridiem usque ad Tacapen urbem (hodie Gabes) et Syrtim minorem porrecta, quae et ipsa parebat Carthagini, urbemque primariam habebat Adrumetum (hodie Mohammedta). Sic *Africa* universam, quae nunc est, civitatem Tunetanam continebat, eoque sensu nostro loco accipienda est. De ampliore etiam et amplissima eius nominis vi nunc non opus est dicere. Iam ante sinum Carthaginis, qui est inter promontorium Mercurii et illud Apollinis (nunc Ras-el-Zebib), posita erat *Aegimurus* insula, Livii memoria superstes (Histor. xxix. 27.), sed iam Plinii maioris aetate motibus terrae aliisque violentis commutationibus ita vastata, ut duo modo, ubi ea olim fuisset, scopuli e mari prominere, qui *Aegimuri arae* dicerentur. Plin. V. 7. *Contra Carthaginis sinum duae Aegimuri arae, scopuli verius, quam insulae. Auctores sunt, et has olim habitatas subsedisse.* *Aras* usus Romanus dicebat scopulos e mari eminentes. v. Virg. Aen. I. 109. ibique Excurs. III. Heyn. Tum *Syrtes* sunt nota illa vada arenosa, in mari ad Africae litora, ac mutabilia insuper, et sic navigantibus exitiosissima. Duae autem hae tales Syrtes sunt, *maior* altera (hodie Golfo di Sidre), ad oram occidentalem Cyrenaicae, quae hodie Barca est; altera *minor* (hodie Golfo di Gabes), prope Meningem

ningem insulam, contra quam nunc fines civitatis Tunctanae ac Tripolitanae coeunt. Solam *minorem* a Floro hic designari arbitror, licet et more poetico, quem sequi solet, et, quod constat, plura subinde dorfa arenosa, in utraque Syrti, nuda ex aquis exstare, plurali numero *Syrtes* dicat. Nam maiorem quoque Syrtim cogitari cum longinquitas vetat; distat enim a minore CCL millibus passuum (Plin. V. 4. Solin. 20.), usque quo vix naufragium pertinuit: tum vero illius versus orientem situs, quo adversi in Italiam navigantibus venti, id est, boreales, agere classem non poterant. Denique in eo maris tractu, inter Syrtim minorem et promontorium Hermaeum, omnemque Africae, hoc est, Zeugitanae et Byzacii, oram, complures erant insulae, Meninx (nunc Zerbi), Cercina et Cercinitis (nunc Kerkenes), Larunesiae insulae e regione Adrumeti, tum Lopadusa (hodie Lampadusa), Cossyra (nunc Pantalaria), et aliae. v. Plin. V. 7.

Itaque, his praemissis, locum sic emendandum censemus: *naufragio suo Africam et Syrtis et omnium interiorum insularum litora implevit*. Primum post *Syrtis* inserimus *et*, quod neque abesse potest, et facile haustum est ab ultima antecedentis vocabuli syllaba. Deinde cum antiquis

quissimi codicum litteris Romanis, hoc est, maiusculis *), quas versales typographi vocant, idque uno tenore, nullo verborum intervallo, scripti sint; ex INTERIACENTI-VM facillimo lapsu factum est INPERIAGENTIVM vel IMPERIAGENTIVM, mutato T in P, et C in G, cuius rei exempla plurima reperiuntur. Quemadmodum enim, antiquissima scriptura, C et G nihil forma differebant; unde in legibus XII tabularum legimus CENTILEIS (gentiles), LECASIT (legassit, legaverit), FRECIT (fregit), SECETES (segetes), item in columna Duillii, LE-CIONES, MACISTRATOS, PVCNANDO, KAR-THACINIENSEIS; haud dubie, quod C ubique **), etiam ante E et I, ut K durius, G ut K mollius, a Romanis pronuntiatum esse constat: ita insequenti etiam tempore, ubi distingui coeptae sunt litterae C et G, frequenter tamen, ob similitudinem et figurae et pronuntiationis, altera in alteram abiit. Sic *adigere* et *adicere* (pro *addicere*, item *ad-*

*) Est haec scriptura ea, quam in numis et inscriptionibus antiquis videmus, item in vetustissimis libris, scriptis ante, quam gentes germanicae cultissimas Romani imperii provincias occuparent, sensimque scripturam illam minorem depravando inducerent, quae vulgaris, minuscula, item Langobardica dicitur.

**) Sibilum litterae C ante E et I, item syllabae TI ante vocalem, Gothorum os demum addidit.

adiicere) perpetuo confunduntur. v. Cort. ad Sallust. b. Jug. cl. 82. p. 776. Drakenb. ad Sil. I. 642. Deinde litteras T et P saepe permutatas esse, ob affinem prisca scriptura formam, ut v. c. *pinus* et *tinus*, *pangere* et *tangere*, *imperitus* et *interitus*, *primus* et *trimus*, inter se confunderentur, multis docet Salmasius in exercitatt. Plinian. p. 310. et saepius.

Quae omnia ita certam faciunt emendationem nostram, nihil ut iam reliquum sit, nisi ut ostendamus, quam commodus eius ope, quamque aptus et probabilis loco sensus restituatur. Informemus animo Romanos, victoria ad Aegimurum parva, cum in Italiam reducere classem praeda onustam vellent, tempestate ventisque adversis ab Hermaeo promontorio versus Austrum, usque ad Syrtim minorem reiectos, per totum eum tractum huc et illuc iactatos, atrocissimumque naufragium passos. Necessario sic navium fractarum tabulae atque armamenta, praedaeque Punicae, non solum oram Africae, id est, Zeugitanae et Byzacii, item Syrtis minoris prominentia terga, sed etiam litora insularum omnium, quae in hoc maris tractu, inter omnem illam Africae oram et Syrtim iacebant, inde ab Hermaeo promon-

B

torio,

torio, contexerunt atque impleverunt. Quod ipsum Flórus
mox variaturus, factum esse ait, ut *Punicae praedae omni-
bus promontoriis insulisque frustrarentur* (ita enim legen-
dum, non *frustrarentur*), hoc est, frangerentur, fractaeque
frustatim natarent *et fluitarent*.

Memoriam b. LANGII cras ab hora IX matutina,
in primae classis auditorio, duo illius laudatissimi lectissimi-
que cives celebrabunt ita, ut alter

IOANNES THEOPHILVS TETTENBORN,
Mansfeldicus, inquiret oratione latina, *utrum fie-
ri possit, ut semper et constanter vir bonus sis?*
alter

FRANCISCVS BENIAMIN HEIMBACH,
Hettstadiensis, *hymnum matutino tempore* dicat
germanice.

Quos ut benevole audiant civitatis nostrae PROCERES,
et quicumque bonas litteras amant, humanissime rogamus.

D. Islebiae, a. d. xxv Iun. MDCCLXXXVII.

1678

H 1856 74

OBSERVATIONVM
CRITICARVM
PARTICVLA QVARTA

QVA

MEMORIAM

B. IOANNIS GOTTOFREDI LANGII

A. D. XXVI IVN. MDCCLXXXVII

IN

VSTRI ELECTORALI

ORA IX MATVTINA

ECOLENDAM

SSIME INDICIT

ANVS DAVID IANI

YMN. RECTOR

PIS HVLLMANNIANIS

*From Dou. Schrift
Lager 1706.*

